

**MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
»ARHIVI VJERSKIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ – STANJE I
PERSPEKTIVE«**

**Šibenik: Državni arhiv u Šibeniku – Državni arhiv u Zadru – ICARUS,
25. – 26. rujna 2014.**

Međunarodna je konferencija s radom započela 25. rujna u 9 sati ujutro, kada je prema rasporedu bila registracija sudionika. Konferencija je otvorena pozdravnim riječima Nataše Mučalo, ravnateljice Državnog arhiva u Šibeniku, mons. Želimira Puljića, zadarskog nadbiskupa i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, mons. Ante Ivasa, šibenskog biskupa, mons. dr. Pavla Kera, prepozita Stolnog kaptola sv. Stošije i vikara za kulturu Zadarske nadbiskupije, mr. Nermina ef. Botonjića, tajnika Mešihata, mons. Gaetana Zita, biskupskog vikara nadbiskupije Katanija, Thomasa Aignera, ravnatelja Biskupskog arhiva St. Pölten i predsjednika ICARUS-a (Međunarodni centar za arhivska istraživanja), Ante Gverića, ravnatelja Državnog arhiva u Zadru i Vlatke Lemić, ravnateljice Hrvatskog državnog arhiva.

Prvo izlaganje u cjelini pod nazivom: *Arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj* imala je Vlatka Lemić, ravnateljica Hrvatskog državnog arhiva, koja je, u radu pod nazivom »Arhivska služba i arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj – stanje i perspektive«, iznijela pravni i brojčani dio, odnosno pregled stanja arhiva vjerskih zajednica u Hrvatskoj iz perspektive javne arhivske službe. Naglasila je probleme koji postoje: kadar, financije i odgovarajući uvjeti. Spomenula je, nadalje, i koje su nam danas zadaće: prikupljanje i zaštita gradiva te njihovo evidentiranje.

Nakon toga je Igor Kozjak iz Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, načelnik Odsjeka Knjigovežnica pri Središnjem laboratoriju za restauraciju i konzervaciju, pročitao rad mr. sc. Tatjane Mušnjak, pročelnice Odjela: Središnjeg laboratorija za restauraciju i konzervaciju. U svom je radu autorica dala povijesni pregled rada i skrbi nad gradivom vjerskih zajednica u Hrvatskoj gdje je, između ostalog, opisala i stanje tijekom Domovinskog rata.

Oleg Petrović (Hrvatska biskupska konferencija) je izložio rad pročelnika Odjela nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu dr. sc. Stjepana Razuma pod nazivom »Objedinjeni prikaz stanja u biskupijskim arhivima« u kojem se donosi analiza iz 2011. godine za 9 arhiva (iz ostalih 8 nisu mogli prikupiti podatke): četiri nadbiskupijska i 5 biskupijskih. Prikazan je pregled broja arhivista, broja korisnika/istraživača, količine gradiva u arhivima, koliko arhiva ima sklopljen ugovor s nadležnim državnim arhivom. Iznijeti su još i podatci o tome tko pokušava urediti prostore i spremišta prema standardima, koja se načela koriste pri sređivanju gradiva i do koje se razine opisa ide u izradi obavijesnih pomagala.

Na konferenciji je jedini pripadnik vjerske zajednice koja nije rimokatolička bio mr. Nermin ef. Botonjić i govorio je o stanju i perspektivama u zaštiti arhivskog gradiva Islamske zajednice u Hrvatskoj. Istaknuo je da u Dubrovniku, Rijeci i Sisku postoje arhivi Islamske zajednice, da je gradivo sređeno i sređuje se kronološki i tematski te da postoje preslike gradiva u dvama primjercima koje su pohranjene na dvjema lokacijama. Govorio

je, nadalje, o sadržaju gradiva te da su započeli proces digitalizacije gradiva, čime će gradivo biti dostupnije. Nadodao je da se o arhivskom gradivu brinu imami i da im je, svima zajedno, cilj rješavanje pitanja prostora kako bi cjelokupno gradivo moglo biti smješteno na jednom mjestu.

Mirela Mrak, arhivistica iz Državnog arhiva u Pazinu, govorila je o smjernicama sustavne zaštite arhivskog gradiva vjerskih zajednica: primjer suradnje Državnog arhiva u Pazinu i Porečke i Pulske biskupije preko Odjela za crkveno gradivo. Iznijela je osnovne podatke o Odjelu za crkveno gradivo pri Državnom arhivu u Pazinu: osnutak, opis poslova, o čemu skrbi, evidenciju korištenja te identifikacijske podatke Zbirke matičnih knjiga (HR-DAPA-429). Druga se točka izlaganja odnosila na suradnju s Porečkom i Pulskom biskupijom: što se napravilo od 2009. do 2014. godine obilaskom arhiva župnih ureda (evidencija stanja, sređivanje i tehničko opremanje gradiva; svećenicima su date upute kako postupati s gradivom, kako ga zaštititi te kako stvoriti najbolje mikroklimatske uvjete za pohranu, na kraju su navedeni planovi za budućnost).

Ravnatelj Državnog arhiva u Zadru Ante Gverić u svom je izlaganju pod nazivom »Suradnja Državnog arhiva u Zadru i Zadarske nadbiskupije kao model za moguće rješenje zaštite i upravljanja crkvenim arhivima u RH« istaknuo nužnost suradnje biskupija s državnim arhivima na svom području. Crkva je, kako kaže, oduvijek bila stvaratelj i čuvar pisane baštine te je danas potrebno otići korak dalje u zaštiti i kvaliteti upravljanja crkvenim arhivima. U sljedećem dijelu opisuje sadržaj arhiva Zadarske nadbiskupije, koji je 2006. godine otvoren za korisnike/istraživače, količinu i raspon godina gradiva te njegov smještaj. Dosad je suradnja tih dvaju arhiva urodila time što se gradivo popisalo i evidentiralo, izrađen je *Vodič*,¹ gradivo je dostupno i opisano u ARHiNET sustavu. Kao prednosti suradnje ističe još i to da će se evidentiranjem postići spašavanje, sređivanje i korištenje gradiva, uzimajući u obzir da ono ostaje vlasništvo stvaratelja, ali ga obrađuje struka. U zaključku je, između ostalog, naglasio kako je potrebno ojačati suradnju između Crkve i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Usljedilo je izlaganje dr. sc. Dražena Kušena, voditelja Odjela za sređivanje i obradu arhivskog gradiva gospodarstva i bankarstva Državnog arhiva u Osijeku, u kojem je govorio o intelektualnoj zaštiti kao preduvjetu dostupnosti gradiva u arhivima vjerskih zajednica u Hrvatskoj. Dao je prikaz stanja u nacionalnom okviru; kulturološka i povijesna raznolikost hrvatskog sjevera i juga. Nabrojao je vjerske zajednice u Hrvatskoj s tradicijom i praksom stvaranja, odlaganja i čuvanja svojeg gradiva. Istaknuo je, nadalje, kako je gradivo nužno, osim materijalno, zaštititi i intelektualno te kako za obje vrste zaštite postoje zakonske odredbe, pravila, propisi i standardi. Prema Kušenu intelektualna zaštita fonda obuhvaća: kategorizaciju stvaratelja, očuvanje materijalnog i intelektualnog integriteta fonda, poštivanje načela provenijencije i pripadnosti gradiva fondu, signaturu, opis. Iznosi modele za sređivanje gradiva, postupke u procesu sređivanja te napominje da je neophodno obrazovanje djelatnika za rad u arhivima, što podrazumijeva znanje iz

¹ *Vodič Arhiva Zadarske nadbiskupije* u izdanju Državnog arhiva u Zadru i Zadarske nadbiskupije objavljen je u rujnu ove godine. Priredili su ga nadbiskupijski zadarski arhivist Oliver Modrić te istaknuti hrvatski arhivist i povjesničar Josip Kolanović.

spisovodstva vjerskih ustanova, znanje iz povijesti institucija pojedine vjerske zajednice i znanje iz arhivske struke. Zaključuje ponudom moguće perspektive.

Bilo je to izlaganje nakon kojega je, prema rasporedu, predviđena bila rasprava. Tu se raspravljalo o dvama pitanjima: o povratu matičnih knjiga oduzetih župnicima nakon Drugog svjetskog rata te na koji način mikrosnimke matičnih knjiga prebaciti na digitalni optički medij (CD/DVD).

Poslijepodnevni je dio programa bio posvećen europskim iskustvima; izlagali su Gaetano Zito iz Udruženja crkvenih arhiva koji je predstavio što je dosad učinjeno na području očuvanja bogate dokumentacije koja se čuva u mnogobrojnim arhivima vjerskih zajednica diljem Italije; Thomas Aigner iz Biskupskog arhiva St. Pölten dao je pregled crkvenog arhivističkog okruženja Austrije, njegove povijesti, sadašnjosti i najvećih izazova u budućnosti; dvojica izlagača iz Poljske: Waclaw Pagorski i Tomasz Irzyk iz nadbiskupijskog arhiva u Poznanu čiji se rad odnosio na najznačajnije činjenice koje se odnose na povijest, fondove i aktivnosti (zaštita i prikupljanje arhivskog gradiva) arhiva u kojem su zaposleni; Daniel Jeller iz ICARUS-a dao je kratak pregled povijesti i značajki najveće svjetske internetske platforme za srednjovjekovne i ranonovovjekovne isprave i povelje Monasterium.net (skraćeno MOM) te načina na koji ona radi i tehnologije na koju se oslanja; Kerstin Muff, također iz ICARUS-a, predstavila je Arhivski portal Europe. Govorila je o povijesti projekta i njegovu trenutnom statusu i razvoju te o važnosti projekta za korisnike i širu javnost.

Radni dio prvog dana završen je otvaranjem izložbe *Sarajevski atentat 1914. god. i Prvi svjetski rat u dokumentima arhiva Samostana u Fojnici*, čime je, i na djelu, prikazana suradnja između državnog arhiva i crkvenog arhiva. Naime, autori su izložbe fra Janko Ljubos (Franjevački samostan Duha Svetoga Fojnica) i Sandra Biletić (Arhiv BiH).

Drugog dana Konferencije (26. rujna) nastavilo se s razmjenom iskustava iz prakse, ali hrvatske. Izlagači su bili: Ivan Balta iz Nadbiskupijskog arhiva Split, Oliver Modrić iz Državnog arhiva u Zadru te Arhiva Zadarske nadbiskupije, Ivica Mataija i Nada Klobučar iz Državnog arhiva u Gospiću, Snježana Žegor iz Državnog arhiva u Sisku, Biserka Budicin i Elvis Orbanić iz Državnog arhiva u Pazinu.

Većina je navedenih izlagača pružila pregled projekta sređivanja gradiva određenog crkvenog arhiva ističući sve faze, od evidencije stanja gradiva na terenu, procesa identifikacije gradiva, elemenata identifikacije, plana sređivanja, metodologije rada, do tehničkog opremanja i izrade obavijesnog pomagala.

U sličnom su tonu govorili i: Ivan Dovranić iz Državnog arhiva u Šibeniku, fra Kristijan Kuhar iz Staroslavenskog instituta, fra Ljudevit Maračić (Provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca), fra Vatroslav Frkin (Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda), fra Stanko Ljubos (samostan u Fojnici), Ladislav Dobrica iz Hrvatskog državnog arhiva i Jakov Kmet iz Državnog arhiva u Pazinu.

Program je Konferencije bio upotpunjen razgledavanjem grada Šibenika, uz stručno vodstvo (djelatnica Konzervatorskog odjela u Šibeniku) i nezaboravnim izletom u Nacionalni park Krka.

Biserka Budicin